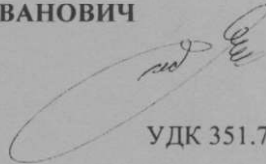

Лбм.
С31

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

СЕНЧУК ІГОР ІВАНОВИЧ

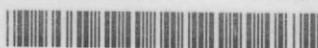
УДК 351.75 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ ФІНАЛЬНОЇ
ЧАСТИНИ ЧЕМПІОНАТУ ЄВРОПИ 2012 РОКУ З ФУТБОЛУ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
академік НАПрН України
Бандурка Олександр Маркович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, ректор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент
Денисюк Станіслав Федорович,
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
професор кафедри криміналістики;

кандидат юридичних наук
Калашник Марина Володимирівна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, доцент кафедри
адміністративної діяльності ОВС
факультету підготовки фахівців міліції
громадської безпеки.

Захист відбудеться 23 березня 2012 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

Дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

30 лютого 2012 р.

16085А

Л.В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Становлення України як держави, що може гідно існувати на міжнародній арені, підтверджується рішенням Союзу європейських футбольних асоціацій провести в Україні та Польщі фінальну частину чемпіонату Європи з футболу 2012 року. Проведення чемпіонату є надзвичайно важливою подією для розвитку України, оскільки дозволить за короткий термін мобілізувати ресурси та реалізувати проекти, які за інших умов вимагали б досить тривалого часу, а також здійснити цілеспрямовані кроки до інтеграції України у європейську та світову спільноту за різними напрямками суспільно-політичного життя. Зважаючи на це, перед Україною постало важливе завдання: на високому рівні прийняти фінальну частину чемпіонату Європи з футболу 2012 року і продемонструвати себе правовою, цивілізованою європейською державою, де права людини і громадянина захищаються на державному рівні, а органи державної влади створюють умови для їх реалізації.

Головною вимогою Союзу європейських футбольних асоціацій до країн, які приймають фінальну частину чемпіонату Європи з футболу, є ефективне забезпечення безпеки та правопорядку. Сьогодні одним із пріоритетних напрямів діяльності сил охорони правопорядку під час проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 року в Україні є охорона громадського порядку, припинення групових порушень громадського порядку та масових заворушень під час проведення чемпіонату. Саме робота футбольних клубів із уболівальниками, належна підготовка працівників органів внутрішніх справ України до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, формування толерантної моделі поведінки до людей, які відрізняються за національною ознакою або кольором шкіри, нададуть можливість удосконалити систему заходів безпеки під час проведення чемпіонату з урахуванням європейських стандартів та провести міжнародне спортивне свято на високому рівні. Водночас, забезпечення належної реалізації зазначених завдань потребує проведення комплексного наукового дослідження.

В науці адміністративного права загальнотеоретичним та практичним питанням охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру присвячено досить багато уваги, зокрема в працях: В.Б. Авер'янова, Г.В. Атаманчука, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, Ю.А. Ведернікова, І.І. Веремєнка, В.М. Гарашука, О.П. Гетманець, І.П. Голосніченка, С.Ф. Денисюка, О.С. Доценка, В.Г. Зубарькова, М.В. Калашник, С.В. Ківалова, О.М. Клюєва, Л.В. Коваля, В.В. Ковальської, А.Т. Комзюка,

Я.Ю. Кондратьєва, В.В. Конопльова, В.В. Копейчікова, І.М. Копотуна, А.П. Коренєва, М.В. Корнієнка, Т.М. Кравцової, К.Б. Левченко, М.І. Логвіненка, М.В. Лошицького, Н.М. Марченка, Н.П. Матюхіної, Р.С. Мельника, О.М. Музичука, Ю.С. Небєського, А.В. Павелки, В.П. Петкова, Л.Л. Попова, А.В. Серьогіна, О.Ю. Синявської, О.Ф. Скакун, О.І. Ульянова, П.Л. Фріса, В.М. Цикалевича, А.І. Черкашина, В.К. Шкарупи та ін. Проте спеціальні комплексні дослідження адміністративно-правових засад охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу відсутні, хоча в цьому є велика потреба.

Отже, необхідність ефективного забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, а також відсутність предметних розробок даної проблеми в юридичній науці обумовлюють актуальність дослідження адміністративно-правових засад охорони громадського порядку в зазначених умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота спрямована на реалізацію основних положень Закону України «Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні» від 19.04.2007 року № 962, Закону України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08.07.2011 року № 3673, розпорядження Президента України «Про антитерористичне забезпечення підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» від 04.07.2007 року № 136, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Інтегрованої концепції забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» від 17.09.2008 року № 1244. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до п.п. 2, 6, 9, 17, 18, 22 Додатку 10 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010-2014 років, затвердженого наказом МВС України від 29.07.2010 № 347, а також п. 10.3 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2005-2010 рр., затверджених Вченою радою ХНУВС 27 грудня 2010 р., протокол № 10.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України, практики його застосування, узагальнення наукових праць та вивчення зарубіжного досвіду визначити сутність та особливості охорони громадського

порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру, визначити адміністративно-правові засади охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, а також шляхи їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно було вирішити такі основні завдання:

- здійснити характеристику громадського порядку як категорії адміністративно-правової науки;
- визначити сутність охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру;
- уточнити перелік суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу; систематизувати їх повноваження;
- окреслити особливості організаційно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу;
- з'ясувати особливості дій працівників органів внутрішніх справ у разі ускладнення оперативної обстановки під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу;
- визначити особливості підготовки працівників ОВС України до охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату;
- охарактеризувати зарубіжний досвід щодо охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу та чемпіонату світу з футболу ФІФА; розглянути можливості його впровадження в Україні;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності органів внутрішніх справ України у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що формуються у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Предмет дослідження становлять адміністративно-правові засади охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, що дає можливість досліджувати

проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. Системний метод використано під час дослідження системи суб'єктів охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру (підрозділ 1.3), визначення переліку суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу (підрозділ 2.1), аналізу правової бази охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу (підрозділ 2.2), вироблення ефективних механізмів боротьби з порушеннями громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру (підрозділи 2.3 та 3.2). Логіко-семантичний метод, логічний метод та методи моделювання сприяли поглибленню понятійного апарату (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2). Завдяки порівняльно-правовому методу та інформаційному підходу досліджено зарубіжний досвід щодо охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу та чемпіонату світу з футболу ФІФА і розглянуто можливості його впровадження в Україні (підрозділ 3.1), сформульовано пріоритетні напрями підвищення ефективності діяльності органів внутрішніх справ України у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру (підрозділ 3.2). Статистичний метод використано для ілюстрації досягнень і недоліків у правовому регулюванні діяльності органів внутрішніх справ України щодо охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру (підрозділ 2.2).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі загальної теорії держави та права, теорії управління, адміністративного права та інших галузевих правових наук. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, міжнародно-правових, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру. Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять національна правозастосовна практика, досвід країн Європейського Союзу; довідкова література, статистичні матеріали, веб-сайти мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших у вітчизняній юридичній науці спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки визначити адміністративно-правові засади охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу і виробити

пропозиції та рекомендації щодо їх удосконалення. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

- визначено поняття та систему суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу шляхом аналізу існуючих точок зору щодо понять «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин», «суб'єкт адміністративного права» та «органи виконавчої влади»;

- сформульовано пропозиції щодо підвищення якості підготовки працівників органів внутрішніх справ України до проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу 2012 року; запропоновано заходи, що мають сприяти напрацюванню психологічної стійкості працівників органів внутрішніх справ України під час проведення чемпіонату; визначено перелік заходів, що мають бути реалізовані вищими навчальними закладами МВС України з метою належної підготовки працівників органів внутрішніх справ до виконання покладених на них обов'язків під час проведення чемпіонату;

- визначено особливості діяльності поліції різних країн світу (Німеччини, Австрії, Швейцарії, Португалії, Франції, Греції, Китаю, Румунії та Південно-Африканської Республіки) щодо охорони громадського порядку під час проведення таких масштабних заходів спортивного характеру як фінальна частина чемпіонату Європи з футболу та чемпіонат світу з футболу ФІФА; сформульовано запобіжні заходи, які повинні завчасно проводитись працівниками органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку при проведенні в Україні Євро-2012 з футболу;

- надано пропозиції щодо підвищення ефективності роботи працівників органів внутрішніх справ України у середовищі футбольних вболівальників, зокрема, запропоновано створити служби споттерів та офіцерів футбольної розвідки;

удосконалено:

- розуміння змісту громадського порядку; зроблено висновок, що його утворює система суспільних відносин, що складаються в результаті свідомого і добровільного дотримання громадянами загальноновизнаних та загальноприйнятих правил і норм поведінки (норм права та норм неюридичного характеру – норм моралі, норм-звичаїв, релігійних, корпоративних норм) з метою забезпечення спокою населення, охорони життя, здоров'я, прав та свобод, честі і гідності громадян, створення сприятливих умов для нормального

функціонування органів державної влади та громадських організацій, забезпечення збереження власності, недопущення задоволення своїх інтересів на шкоду іншим людям, державі та суспільству в цілому;

- визначення поняття «охорона громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру», запропоновано розуміти під нею реалізацію уповноваженими органами (суб'єктами) державної політики у сфері підтримання правопорядку, спрямовану на забезпечення недоторканності спортсменів і глядачів, охорону та захист їх прав і законних інтересів, створення нормальних умов для здійснення суспільно корисної діяльності, відпочинку та побуту людей;

- класифікацію напрямків діяльності органів внутрішніх справ у разі ускладнення оперативної обстановки під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу; до числа таких напрямів віднесено тактичні дії у разі виникнення групових порушень громадського порядку; тактичні дії з локалізації і ліквідації ситуацій, небезпечних за своїм змістом; тактичні дії із застосування окремих видів заходів адміністративного примусу; тактичні дії із застосування спеціальних засобів; тактичні дії у разі прорахунків в діяльності адміністрації спортивних споруд та працівників органів внутрішніх справ; тактичні дії у разі руйнування конструкцій спортивної споруди, різкої зміни погоди;

дістали подальшого розвитку:

- розуміння особливостей охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру та організації діяльності суб'єктів охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру;

- характеристика організаційно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу;

- з'ясування переліку заходів, які мають вживати працівники органів внутрішніх справ з метою попередження виникнення конфліктної ситуації або недопущення її загострення у ході охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу

- визначення системи заходів, здійснення яких сприятиме підвищенню ефективності охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру, зокрема, запропоновано розробити модель оптимального використання сил та засобів у разі виникнення групових порушень громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з

футболу в Україні, обґрунтовано необхідність вивчення психологічних особливостей поведінки вболівальників, їх емоційного стану, реакції на дії працівників правоохоронних органів;

- рекомендації щодо вдосконалення правових засад організації проведення масових спортивних заходів, зокрема, запропоновано внести до чинних нормативних актів, що регулюють адміністративну відповідальність, склади таких правопорушень як прохід на стадіон без квитка, порушення заборони відвідувати футбольні матчі, паління піротехнічних засобів, пошкодження обладнання стадіонів тощо, прийняти окремий нормативний акт щодо детальної регламентації роботи стюарда або внесення змін до чинних правових актів, зокрема, в частині повноважень щодо огляду вболівальників, вилучення окремих предметів тощо, врегулювати процедуру встановлення заборони відвідування футбольних матчів, розробити та прийняти єдині правила поведінки на стадіонах України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

- у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшої розробки проблем правового забезпечення охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру та організації діяльності органів внутрішніх справ України на якісно новому рівні;

- у правотворчості – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, може бути використано для удосконалення чинного національного законодавства та розробки нових нормативно-правових актів, які регулюють питання охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру;

- у правозастосовній діяльності – використання одержаних результатів дозволить підвищити ефективність діяльності органів внутрішніх справ України у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру, привести її у відповідність до сучасних європейських стандартів;

- у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані для написання підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ», «Управління в органах внутрішніх справ України», а також у викладанні зазначених дисциплін;

- у правовиховній сфері – положення і висновки дисертації можуть бути використані з метою підвищення рівня правової культури населення, формування правомірної поведінки футбольних вболівальників під час проведення матчів.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки було оприлюднено на трьох науково-практичних конференціях: «Забезпечення охорони громадського порядку і безпеки під час проведення матчів чемпіонату Європи 2012 року з футболу» (Львів, 2011), «Забезпечення охорони громадського порядку і безпеки під час проведення матчів чемпіонату Європи 2012 року з футболу» (Донецьк, 2011) та «Забезпечення правопорядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року» (Харків, 2011).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у трьох наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, та тезах наукових повідомлень на трьох науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних.

Структура дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок, список літератури містить 191 найменування і займає 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими планами та програмами, мета й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації результатів дослідження та публікації.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правових засад охорони громадського порядку» присвячено характеристиці загальних засад охорони громадського порядку, визначенню змісту охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру.

У *підрозділі 1.1 «Громадський порядок як категорія адміністративно-правової науки»* зміст зазначеного поняття охарактеризовано шляхом ґрунтовного аналізу понять «порядок», «громадський порядок», «правопорядок», «громадська безпека» та аналізу існуючих точок зору науковців щодо визначення поняття «громадський порядок». Громадський порядок розглядається як результат свідомого і добровільного дотримання громадянами загальноновизнаних та загальноприйнятих правил і норм поведінки (норм права та норм неюридичного характеру – норм моралі, норм-звичаїв, релігійних, корпоративних норм) з метою забезпечення спокою населення, охорони життя, здоров'я, прав та свобод, честі і гідності

громадян, створення сприятливих умов для нормального функціонування органів державної влади та громадських організацій, недопущення задоволення своїх інтересів на шкоду іншим людям, державі та суспільству в цілому.

Зроблено висновок, що громадський порядок досягається у результаті дотримання загальноновизнаних та загальноприйнятих правил і норм поведінки, а громадська безпека – тільки у результаті дотримання чітко визначених правових та технічних норм. Визначено і розкрито основні ознаки громадського порядку.

У *підрозділі 1.2 «Сутність та значення охорони громадського порядку»* наголошено, що така охорона є однією з основних функцій держави. Під охороною громадського порядку пропонується розуміти здійснення уповноваженими органами державної влади (у першу чергу, органами внутрішніх справ), громадськими організаціями та окремими представниками громадськості функцій, спрямованих на контроль за дотриманням загальноновизнаних та загальноприйнятих правил і норм; забезпечення громадської безпеки; захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, інтересів суспільства від злочинних та інших протиправних посягань; створення нормальних умов для виробництва, культурного відпочинку і спілкування людей.

Визначено елементи, що складають зміст діяльності з охорони громадського порядку, проаналізовано основні способи охорони громадського порядку: кримінально-правовий, адміністративно-правовий та цивільно-правовий. Зроблено висновок, що під час охорони громадського порядку увага працівників відповідних підрозділів органів внутрішніх справ має бути зосереджена не лише на боротьбі з протиправною поведінкою, а й на регулюванні правомірної поведінки громадян.

Обґрунтовано, що належна охорона громадського порядку потребує спільних зусиль органів державної влади України та громадськості у напрямку вироблення загальної національної концепції щодо охорони громадського порядку, стратегії реалізації такої концепції, дієвих механізмів реалізації зазначеної стратегії, відповідної кадрової політики органів державної влади, пошуку ефективних шляхів підвищення рівня правової культури суспільства та особи.

У *підрозділі 1.3 «Зміст охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру»* розкрито зміст зазначеного поняття.

Зосереджено увагу на суб'єктах охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру. Зроблено висновок, що до їх числа належать: оператор спортивної споруди,

організатор футбольного матчу, спеціальні суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, футбольні клуби, місцева державна адміністрація та орган місцевого самоврядування, представники обслуговуючого персоналу оператора спортивної споруди (волонтери, стюарди, контролери), суб'єкти надання охоронних послуг, що мають відповідні ліцензії (або їх працівники). Проаналізовано особливості організації діяльності зазначених суб'єктів.

У дисертації наголошено, що процес охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів складається з декількох етапів: підготовчого етапу, етапу безпосередньої охорони громадського порядку та заключного етапу. Визначено особливості реалізації кожного із зазначених етапів.

Зроблено висновок, що охорона громадського порядку під час проведення футбольних матчів є складним і відповідальним процесом, до реалізації якого залучена значна кількість органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань та громадян.

Розділ 2 «Організаційно-правове забезпечення діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» складається із чотирьох підрозділів, в яких визначаються основні питання організації діяльності органів внутрішніх справ у зазначеній сфері.

У підрозділі 2.1 *«Суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу»* насамперед обґрунтовано доцільність дослідження суб'єктів формування та реалізації державної політики зазначеній у сфері. Надано власне визначення поняття «суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» через призму категорій «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин» та «суб'єкт адміністративного права».

Запропоновано перелік суб'єктів, уповноважених розробляти та реалізовувати державну політику у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Обґрунтовано доцільність включення до числа зазначених суб'єктів Президента України та центрального органу виконавчої влади з питань охорони громадського порядку (МВС України). Проаналізовано повноваження окремих суб'єктів щодо формування та реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення чемпіонату (Президента України, Кабінету Міністрів України,

центральных органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування).

Наголошено, що необхідною передумовою належного функціонування сфери забезпечення охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу є чітко налагоджена взаємодія усіх уповноважених на те суб'єктів.

У підрозділі 2.2 «*Організація діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу*», базуючись на національному законодавстві України, зосереджено увагу на дослідженні правового та організаційного забезпечення охорони громадського порядку під час проведення в Україні Євро 2012 року з футболу.

Проаналізовано нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини у сфері забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення масових заходів спортивного характеру, у першу чергу, міжнародних (правове забезпечення). Досліджено організаційні аспекти діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку під час проведення чемпіонату (організаційне забезпечення).

Відстоюється позиція, що одним з найважливіших елементів організації служби охорони громадського порядку під час проведення чемпіонату має стати прийняття відповідних управлінських рішень, зокрема, планів роботи апаратів та підрозділів служби охорони громадського порядку, в яких має бути визначено обсяг роботи щодо охорони громадського порядку на весь час проведення чемпіонату.

У підрозділі 2.3 «*Основні напрями діяльності працівників органів внутрішніх справ у разі ускладнення оперативної обстановки під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу*» підкреслено, що специфіка охорони громадського порядку під час проведення чемпіонату вимагає від органів внутрішніх справ готовності діяти у ситуаціях ускладнення оперативної обстановки. Окреслено найбільш поширені та небезпечні за своїм змістом ситуації, що виникають під час охорони громадського порядку, визначено особливості тактичних дій працівників міліції з їх локалізації і ліквідації.

Усвідомлюючи усю небезпеку проявів расизму та ксенофобії під час проведення міжнародних футбольних матчів, дискримінації футболістів, тренерів, арбітрів, інших офіційних осіб та глядачів за національною ознакою або кольором шкіри, акцентовано увагу на необхідності спільного вироблення футбольними клубами та органами внутрішніх

справ України можливих шляхів вирішення проблеми існування расизму на українських стадіонах, її причини та загрози для вітчизняного спорту.

Наголошено, що з метою своєчасного попередження виникнення конфліктних ситуацій під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу варто звернути увагу на необхідність забезпечення координації та взаємодії правоохоронних структур з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, значущість вироблення чіткої стратегії дій, яка відповідатиме вимогам наукової обґрунтованості та практичної відповідності, враховуватиме національні особливості і зарубіжний досвід у цій сфері.

У підрозділі 2.4 «*Особливості підготовки працівників ОВС України до охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року*» акцентовано увагу на необхідності підвищення рівня професіоналізму працівників органів внутрішніх справ України. Запропоновано низку заходів щодо підвищення якості підготовки працівників органів внутрішніх справ України до несення служби з охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

У роботі особлива увага звертається на необхідність проведення науково-педагогічним складом вищих навчальних закладів МВС України з особовим складом органів та підрозділів внутрішніх справ занять з правоохоронної тематики, поглибленого вивчення іноземної мови, психологічної підготовки; надання науково-методичної допомоги органам внутрішніх справ щодо організації та проведення командно-штабних і тактико-спеціальних навчань з охорони громадського порядку під час проведення чемпіонату.

З метою належної підготовки до охорони громадського порядку під час проведення чемпіонату запропоновано посилити практичне відпрацювання тактики несення служби, вогневої та фізичної підготовки, педагогіки та психології, надання першої медичної допомоги, обговорення ситуаційних завдань, тренінги, аналіз випадків тощо. Пропонується розробити можливі сценарії командно-штабних та тактико-спеціальних навчань з відпрацювання єдиного підходу при вирішенні завдань з локалізації порушень громадського порядку під час проведення чемпіонату, які будуть за своїм змістом максимально наближені до реальних дій футбольних вболівальників.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року»

присвячено аналізу зарубіжного досвіду охорони громадського порядку під час проведення міжнародних футбольних матчів; визначенню системи заходів, здійснення яких сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів внутрішніх справ з охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру.

У підрозділі 3.1 «Впровадження органами внутрішніх справ України зарубіжного досвіду щодо охорони громадського порядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу» проаналізовано особливості охорони громадського порядку під час проведення таких масштабних заходів спортивного характеру як фінальна частина чемпіонату Європи з футболу та фінальна частина чемпіонату світу з футболу ФІФА в різних країнах світу (Німеччині, Австрії, Швейцарії, Португалії, Франції, Греції, Китаї, Румунії та Південно-Африканській Республіці). Зроблено висновок, що в зазначених країнах було створено дієву систему забезпечення безпеки під час проведення футбольних матчів, яка складалася з: норм та правил поведінки вболівальників, спортсменів та інших осіб на стадіонах; норм та правил поведінки вболівальників, спортсменів та інших осіб на прилеглих до стадіонів територіях, у місцях традиційного скупчення активних вболівальників (фан-зонах, барах, клубах), об'єктах транспортної інфраструктури (аеропортах, вокзалах, станціях метро та іншого громадського транспорту); заходів профілактичного характеру, що застосовуються до найбільш небезпечних та агресивних груп або окремих вболівальників; норм та правил, що висуваються до інженерно-технічного стану спортивних споруд та їх безпечної експлуатації під час масових заходів спортивного характеру; заходів інформаційної безпеки; заходів щодо налагодження міжнародного поліцейського співробітництва. З метою удосконалення системи заходів безпеки під час проведення масових заходів спортивного характеру в Україні запропоновано врахувати європейські стандарти забезпечення безпеки під час проведення міжнародних футбольних матчів.

Акцентовано увагу, що для України нагальним є питання напрацювання власного підходу до роботи міліції у середовищі футбольних уболівальників. Надано характеристику інституту «споттерства» та обґрунтовано важливість його використання в Україні.

У підрозділі 3.2 «Пріоритетні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру» визначено систему правових та організаційних заходів, здійснення яких сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру.

Акцентовано увагу на необхідності вдосконалення правових засад організації проведення масових спортивних заходів взагалі, та фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року, зокрема, внесення до чинних нормативних актів, які регулюють адміністративну відповідальність, складів таких правопорушень як: прохід на стадіон без квитка, порушення заборони відвідувати футбольні матчі, паління піротехнічних засобів, пошкодження обладнання стадіонів тощо. Наголошено на доцільності прийняття окремого нормативно-правового акта, положення якого регламентували б особливості дії стюардів у конкретних ситуаціях; запропоновано прирівняти правовий статус стюарда під час виконання ним обов'язків щодо охорони громадського порядку на футбольних матчах до статусу працівника міліції. Акцентовано увагу на необхідності формування чіткої та послідовної державної політики щодо розвитку та підтримки волонтерського руху в Україні, піднесення соціальної значущості волонтера, усунення перешкод щодо використання волонтерської допомоги під час організації та проведення масових культурних та спортивних заходів загальнодержавного значення. Запропоновано визначити на законодавчому рівні особливості забезпечення особистої безпеки окремих категорій фізичних осіб (представників ФІФА, УЄФА, членів спортивних делегацій національних збірних країн-учасниць міжнародних футбольних матчів, вболівальників, представників туристичних спортивних делегацій).

Визначено систему заходів, здійснення яких сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру (футбольних матчів).

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що виявляється у визначенні адміністративно-правових засад охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, а також шляхів їх удосконалення. У результаті дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення зазначеного завдання.

На основі аналізу існуючих точок зору щодо визначення базових категорій «порядок», «громадський порядок», «правопорядок», «громадська безпека» сформульовано власне визначення поняття «громадський порядок»; запропоновано основні ознаки, принципи та функції громадського порядку; визначено його зміст.

З огляду на важливість з'ясування змісту поняття «охорона громадського порядку» визначено та розкрито його сутність. З'ясовано специфіку основних способів охорони громадського порядку (кримінально-правового, адміністративно-правового та цивільно-правового).

Враховуючи те, що імідж України у світі значною мірою залежить від рівня безпеки і правопорядку, який буде забезпечено під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року, акцентовано увагу на необхідності визначення особливостей охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру. З урахуванням точок зору вчених-адміністративістів надано узагальнене визначення поняття «охорона громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру».

Під суб'єктами охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру запропоновано розуміти систему органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських формувань та окремих громадян, на яких покладається обов'язок підготовки об'єктів спортивної інфраструктури для проведення масових заходів спортивного характеру та організацій тренувального комплексу команд-учасниць, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення зазначених заходів, надання охоронних послуг у зв'язку з проведенням масових заходів спортивного характеру (у тому числі міжнародного характеру).

З'ясовано особливості організації діяльності суб'єктів охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів. Акцентовано увагу на необхідності приділення серйозної уваги питанням якісної підготовки допоміжного персоналу – стюардів – за програмою «охоронник».

Зроблено висновок, що процес охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів складається з трьох етапів: підготовчого етапу, етапу безпосередньої охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів та заключного етапу. Охарактеризовано особливості реалізації кожного з цих етапів.

Акцентовано увагу на необхідності вироблення ефективної державної політики у сфері охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру (футбольних матчів). Доведено, що формуванням та ефективною реалізацією зазначеної політики мають опікуватися відповідні суб'єкти. Надано власну класифікацію суб'єктів, що уповноважені розробляти та реалізовувати державну політику у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Охарактеризовано організаційно-правове забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України, уповноважених розробляти та реалізовувати державну політику у сфері охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Розглянуто специфіку виконавчо-розпорядчої (організаційної) діяльності тих підрозділів органів внутрішніх справ, які під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу мають забезпечувати громадський порядок.

Визначено основні стадії кризових ситуацій, виникнення яких може призвести до ускладнення оперативної обстановки під час проведення масових заходів спортивного характеру, зокрема, фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. З'ясовано перелік заходів, які мають вживатися працівниками органів внутрішніх справ з метою попередження виникнення конфліктної ситуації або недопущення її загострення.

Удосконалено класифікацію напрямків діяльності працівників органів внутрішніх справ у разі ускладнення оперативної обстановки під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. У результаті вивчення практики охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки при проведенні масових заходів спортивного характеру визначено найбільш поширені та небезпечні за своїм змістом ситуації і виокремлено тактичні дії працівників міліції з їх локалізації і ліквідації.

Зроблено висновок, що від рівня професійної підготовки особового складу органів внутрішніх справ залежить якість забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні чемпіонату Європи з футболу 2012 року. У зв'язку з цим запропоновано перспективні кроки щодо підвищення рівня професіоналізму працівників органів внутрішніх справ України.

Доведено, що вивчення зарубіжного досвіду діяльності поліції щодо охорони громадського порядку під час проведення таких масштабних заходів спортивного характеру як фінальна частина чемпіонату Європи з футболу та фінальна частина чемпіонату світу з футболу ФІФА надасть Україні можливості удосконалити систему заходів безпеки під час проведення масових заходів спортивного характеру. З урахуванням міжнародного досвіду проведення футбольних матчів із значним скупченням народу запропоновано перелік запобіжних заходів, які мають бути завчасно проведені працівниками органів внутрішніх справ України з метою попередження масових порушень громадського порядку під час проведення чемпіонату.

Сформульовано рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення охорони громадського порядку під час проведення масових спортивних заходів взагалі та фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року, зокрема. Наголошено на необхідності розробки та прийняття єдиних правил поведінки на стадіонах України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Сенчук І. І. Суб'єкти охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 р. / І. І. Сенчук // Право і Безпека. – 2011. – № 3 (40). – С. 204–210.

2. Сенчук І. І. Впровадження органами внутрішніх справ України зарубіжного досвіду охорони громадського порядку у зв'язку з проведенням Євро-2012 / І. І. Сенчук // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 2 (53), спецвипуск «Незалежній Україні – 20 років». – С. 152–162.

3. Сенчук І. І. Тактичні дії працівників органів внутрішніх справ у разі ускладнення оперативної обстановки під час проведення в Україні фінальної частини Чемпіонату Європи 2012 року з футболу / І. І. Сенчук // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 3 (54). – С. 93–102.

4. Сенчук І. І. Підготовка працівників органів внутрішніх справ України до охорони громадського порядку під час проведення Євро-2012 / І. І. Сенчук / Охорона громадського порядку під час проведення чемпіонату з футболу «Євро-12»: збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. (Львів, 2011). – Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – С. 209–211.

5. Сенчук І. І. Адміністративно-правові засади забезпечення охорони громадського порядку під час проведення Євро-2012 / І. І. Сенчук / Забезпечення охорони громадського порядку і безпеки під час проведення матчів чемпіонату Європи 2012 року з футболу: збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. (7 вересня 2011 р., м. Донецьк). – Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС України, 2011. – С. 27–30.

6. Сенчук І. І. Вопросы международного сотрудничества в ходе поддержания правопорядка во время проведения финальной части чемпионата Европы по футболу 2012 г. / І. І. Сенчук / Забезпечення правопорядку під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року: збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. (18 листопада 2011 р., м. Харків) // Вісник кримінологічної асоціації України. – Х.: Золота миля, 2011. – С. 55–60.

АНОТАЦІЇ

Сенчук І.І. Адміністративно-правові засади охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2012.

Дисертацію присвячено аналізу теоретичних, адміністративно-правових та організаційних засад охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Визначено сутність та значення охорони громадського порядку, уточнено правовий зміст основних понять і категорій. Проаналізовано зміст охорони громадського порядку під час проведення масових заходів спортивного характеру. З'ясовано особливості організації діяльності органів внутрішніх справ України щодо охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Визначено низку організаційно-правових заходів щодо підвищення ефективності діяльності органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів. Запропоновано перспективні напрямки вдосконалення правових засад організації проведення масових заходів спортивного характеру.

Ключові слова: охорона громадського порядку, масові заходи спортивного характеру, футбольні матчі, органи внутрішніх справ, адміністративно-правові та організаційні засади, ефективність, удосконалення.

Сенчук И.И. Административно-правовые основы охраны общественного порядка во время проведения в Украине финальной части чемпионата Европы 2012 года по футболу. – *Рукопись.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, 2012.

Диссертация посвящена анализу теоретических, административно-правовых и организационных основ охраны общественного порядка во время проведения в Украине финальной части чемпионата Европы 2012 года по футболу. Определены сущность и значение охраны общественного порядка, уточнено правовое содержание основных понятий и категорий.

Сделан вывод, что нормальное существование общественного порядка невозможно без обеспечения его стабильности и прочности, которые обеспечиваются в результате охраны общественного порядка соответствующими органами государственной власти. Проанализировано содержание охраны общественного порядка во время проведения массовых мероприятий спортивного характера. Исследованы особенности организации деятельности субъектов охраны общественного порядка во время проведения массовых мероприятий спортивного характера. Подчеркнуто, что охрана общественного порядка во время проведения футбольных матчей является сложным и ответственным процессом, к реализации которого привлечена значительное количество органов государственной власти, местного самоуправления, общественных формирований и граждан.

Предложен перечень субъектов, уполномоченных разрабатывать и реализовывать государственную политику в сфере охраны общественного порядка во время проведения в Украине финальной части чемпионата Европы 2012 года. Проанализированы полномочия отдельных субъектов. Акцентируется внимание, что необходимым условием надлежащего функционирования сферы обеспечения общественного порядка во время проведения в Украине чемпионата является четко налаженное взаимодействие всех уполномоченных субъектов.

Выяснены особенности организации деятельности органов внутренних дел Украины по охране общественного порядка во время проведения в Украине финальной части чемпионата Европы 2012 года по футболу. Сделан вывод, что специфика охраны общественного порядка во время проведения чемпионата требует от органов внутренних дел готовности действовать в ситуациях осложнения оперативной обстановки. Проанализированы наиболее распространенные и опасные по своему содержанию ситуации, которые возникают при охране общественного порядка, и определены особенности тактических действий сотрудников милиции по их локализации и ликвидации.

Акцентируется внимание на необходимости повышения уровня профессионализма сотрудников органов внутренних дел. Предложен перечень мероприятий по повышению качества подготовки сотрудников органов внутренних дел к несению службы по охране общественного порядка во время проведения в Украине финальной части чемпионата Европы 2012 года.

Проанализированы особенности охраны общественного порядка во время проведения международных футбольных матчей в разных странах; сделан вывод, что в этих странах создана действенная система обеспечения безопасности во время проведения международных массовых мероприятий спортивного характера.

Определен перечень организационно-правовых мероприятий по повышению эффективности деятельности органов внутренних дел в сфере охраны общественного порядка во время проведения футбольных матчей. Предложены перспективные направления совершенствования правовой основы организации проведения массовых мероприятий спортивного характера.

Ключевые слова: охрана общественного порядка, массовые мероприятия спортивного характера, футбольные матчи, органы внутренних дел, административно-правовые и организационные основы, эффективность, совершенствование.

Senchuk I.I. Administrative and law bases of public order guarding during the leadthrough in Ukraine the final part of European Football Championship 2012. – *Manuscript*.

Dissertation for the Scientific Degree of Candidate of Law, speciality 12.00.07. – administrative law and process, financial law, informational law. – National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2012.

The thesis is devoted to the examination of theoretical, administrative and law, organizational bases of public order guarding during the leadthrough in Ukraine the final part of European Football Championship 2012. The essence and meaning of public order guarding have been certified, the legal maintenance of basic concepts and categories has been specified. The maintenance of public order guarding during the leadthrough the mass events of sporting character has been analyzed. The features of organization the activity of organs of internal affairs of Ukraine in the sphere of public order guarding during the leadthrough in Ukraine the final part of European Football Championship 2012 have been found out. The list of organization and law measures of increasing the efficiency of the activity of organs of internal affairs in the sphere of public order guarding during the leadthrough of soccer matches has been certified. The perspective directions of improvement the normative and law basis of organization the leadthrough of mass events of sporting character have been suggested.

Key words: public order guarding, mass events of sporting character, soccer matches, organs of internal affairs, administrative and law and organizational bases, efficiency, improvement.

Підп. до друку 18.02.2012. Формат 60x90/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.